

ČESKÁ REPUBLIKA

ROZSUDEK JMÉNEM REPUBLIKY

Nejvyšší správní soud rozhodl v senátu složeném z předsedkyně Lenky Kaniové a soudců Ivo Pospíšila a Michala Bobka v právní věci žalobců: **a) P. B., b) T. B., c) L. B.(nezl.), d) P. B.(nezl.), e) A. B. (nezl.)**, všichni zastoupeni Mgr. Zuzanou Candigliotou, advokátkou se sídlem Burešova 615/6, Brno, proti žalovanému: **Městský úřad Boskovice**, se sídlem Masarykovo nám. 4/2, Boskovice, o žalobě na ochranu před nezákonným zásahem žalovaného, v řízení o kasační stížnosti žalobců proti rozsudku Krajského soudu v Brně ze dne 28. 5. 2024, č. j. 29 A 91/2022-141,

t a k t o :

- I. Řízení o kasační stížnosti žalobců c), d) a e) **se z a s t a v u j e .**
- II. Výrok I. rozsudku Krajského soudu v Brně ze dne ze dne 28. 5. 2024, č. j. 29 A 91/2022-141, v části týkající se žalobců a) a b) **se z r u š u j e .**
- III. Žaloba žalobců a) a b) na ochranu před nezákonným zásahem spočívajícím ve vedení nezl. L. B., nezl. P. B. a nezl. A. B., v evidenci Odboru sociálních věcí na úseku sociálně-právní ochrany dětí ve smyslu § 6 ve spojení s § 54 a § 55 zákona č. 359/1999 Sb., zákon o sociálně-právní ochraně dětí, **se o d m í t á .**
- IV. Žádný z účastníků **n e m á p r á v o** na náhradu nákladů řízení.

Odůvodnění:

I. Vymezení věci

[1] Žalovaný zahájil úkony k vyhodnocení sociální situace nezletilých žalobců c) až e). Záznamy o těchto úkonech založil ve správním spisu sp. zn. Pon 166/21. Vzhledem ke skutečnosti, že sociální situaci nezletilých žalobců c) až e) vyhodnotil jako situaci zakládající kvalifikované ohrožení dítěte ve smyslu § 6 zákona č. 359/1999 Sb.,

o sociálně-právní ochraně dětí (dále jen „zákon o sociálně-právní ochraně dětí“), prohlásil je za ohrožené děti ve smyslu § 6 tohoto zákona. Ze správního spisu žalovaného plyne, že tak učinil úředním záznamem ze dne 24. 9. 2021; poté dne 27. 9. 2021 založil novou spisovou dokumentaci podle § 54 a § 55 zákona o sociálně-právní ochraně dětí vedenou pod sp. zn. Om 154/21, zároveň byl spis sp. zn. Pon 166/21 vyřazen a připojen ke spisu sp. zn. Om 154/21.

[2] Žalobou na ochranu proti nezákonnému zásahu správního orgánu podle § 82 a násl. zákona č. 150/2002 Sb., soudní řád správní (dále jen „s. ř. s.“), se žalobci a) až e) domáhali u Krajského soudu v Brně (dále jen krajský soud) určení, že zásah spočívající ve vedení žalobců c) až e) v evidenci Odboru sociálních věcí městského úřadu Boskovice na úseku sociálně-právní ochrany dětí ve smyslu § 6 ve spojení s § 54 a § 55 zákona o sociálně-právní ochraně dětí, v rozhodném znění, byl nezákonným zásahem.

[3] Krajský soud v Brně o věci poprvé rozhodl rozsudkem ze dne 21. 4. 2023, č. j. 29 A 91/2022 - 87, kterým žalobě vyhověl a podle § 87 odst. 2 věty první s. ř. s. určil, že vedení nezl. L. B., nezl. P. B. a nezl. A. B. v evidenci odboru sociálních věcí na úseku sociálně-právní ochrany dětí ve smyslu § 6 ve spojení s § 54 a § 55 zákona o sociálně-právní ochraně dětí bylo nezákonným zásahem. Krajský soud vyšel z toho, že správní akt prohlášení dítěte za ohrožené (nejde-li o výjimky „prohlášení ohrožení dítěte ze zákona“), který je současně i aktem zařazení dítěte do evidence podle § 54 písm. a) zákona o sociálně-právní ochraně dětí, má spadat v jedno s „rozhodnutím o stanovení správního dohledu nad dítětem“ podle § 13 odst. 1 písm. b) tohoto zákona.

[4] Nejvyšší správní soud ke kasační stížnosti žalovaného citovaný rozsudek krajského soudu rozsudkem ze dne 7. 12. 2023, č. j. 1 Ads 91/2023 - 64, zrušil a věc vrátil krajskému soudu k dalšímu řízení. Nejvyšší správní soud dovodil nesprávné posouzení právní otázky týkající se formy úkonu, který spočívá ve vyhodnocení situace dětí podle § 6 zákona o sociálně-právní ochraně dětí, a v jejich následném zápisu do evidence podle § 54 písm. a) zákona, provedené krajským soudem. Nejvyšší správní soud se neztotožnil se závěrem krajského soudu, že prohlášení podle § 6 zákona o sociálně-právní ochraně dětí má mít formu rozhodnutí, nadto spojeného s rozhodováním o stanovení dohledu podle § 13 odst. 1 písm. b) tohoto zákona. Nejvyšší správní soud proto závázal krajský soud, aby v novém řízení při posuzování zákonnosti zásahu spočívajícího v zařazení žalobců c) až e) do evidence podle § 54 a § 55 zákona o sociálně-právní ochraně dětí zkoumal, zda prohlášení dětí, tedy žalobců c) až e) za ohrožené podle § 6 citovaného zákona, které předcházelo zařazení do evidence dle § 54 a § 55 tohoto zákona, bylo ze strany správního orgánu provedeno přezkoumatelným způsobem a dle základních zásad činnosti správních orgánů. Dále krajský soud měl uvážit, zda byli posuzovaným zásahem na veřejných subjektivních právech přímo dotčeni (a tím aktivně žalobně legitimováni) také žalobci a) a b) jakožto rodiče žalobců c) až e); bylo nutno vzít v potaz skutečnost, že sami žalobci a) a b) do evidence podle § 54 a § 55 citovaného zákona zařazení nebyli.

[5] Ve věci tak rozhodoval krajský soud podruhé, a to shora označeným rozsudkem, kterým žalobu zamítl.

pokračování

[6] Soud nejprve uzavřel, že samotné zařazení nezletilého dítěte do příslušné evidence a jeho vedení v ní nezakládá přímou dotčenost rodiče na jeho subjektivních veřejných právech, nicméně žaloba žalobců a) i b) směřuje vůči širšímu okruhu zásahů (kupříkladu proti výkonu neohlášeného sociálního šetření v domácnosti). Podle soudu jejich žaloba proto směřovala též proti navazujícím zásahům, jako je právě sociální šetření v domácnosti, vyžadování povinnosti spolupracovat s orgány sociálně-právní ochrany, povinnost dostavovat se k osobnímu jednání podle § 53 odst. 2 zákona o sociálně-právní ochraně dětí apod. Za dané situace tak bylo dle krajského soudu možné dovodit potenciální existenci navazujících (odvozených) zásahů i do práv rodičů na péči o dítě a jeho výchovu.

[7] V bodě 36 rozsudku následně soud konstatoval, že žalovaný (k podnětu) vyhodnotil sociální situaci nezl. žalobců c) až e) jako situaci zakládající kvalifikované ohrožení dítěte ve smyslu § 6 zákona o sociálně-právní ochraně dětí, a tedy prohlásil nezl. žalobce c) až e) za ohrožené ve smyslu § 6 tohoto zákona na základě dostatečně shromážděných podkladů. Závěr správního orgánu dle soudu respektoval limity stanovené obecnými zásadami činnosti správních orgánů. V návaznosti na to je zařadil do evidence ve smyslu § 54 zákona o sociálně-právní ochraně dětí a vedl k tomu příslušnou spisovou dokumentaci ve smyslu § 55 tohoto zákona, konkrétně byla za tímto účelem žalovaným založena spisová dokumentace v rámci základní evidence ochrany mládeže vedená pod sp. zn. Pon 166/21 a následně pod sp. zn. Om 154/21. V rámci sociální ochrany a kontroly pak přistoupil k provedení výše zmíněných úkonů a opatření, což soud neshledal nezákonným. S ohledem na to nepovažoval námitky žalobců týkající se prohlášení žalobců c) až e) za ohrožené ve smyslu § 6 zákona o sociálně-právní ochraně dětí za důvodné.

II. Důvody kasační stížnosti a vyjádření žalobce

[8] Žalobci a) až e) - (stěžovatelé)- podali proti rozsudku krajského soudu kasační stížnost.

[9] Předně namítli, že řízení před krajským soudem bylo zatíženo vadou zmatečnosti, která měla spočívat v tom, že oproti poučení ze dne 16. 1. 2024, dle kterého měl ve věci rozhodovat senát ve složení předsedkyně senátu JUDr. Zuzana Bystřická, soudci JUDr. Marian Kokeš, Ph.D., a JUDr. Martin Kopa, Ph.D., nakonec ve věci rozhodoval namísto posledního uvedeného Mgr. et Mgr. Ľubomír Majerčík, LL.M. Na tuto skutečnost nebyli stěžovatelé nijak upozorněni.

[10] JUDr. Martin Kopa, Ph.D. byl v době vydání napadeného rozhodnutí soudcem Krajského soudu v Brně, netýkala se jej dlouhodobá absence např. z důvodu přeložení k jinému soudu. Pokud je tedy stěžovatelům známo, neexistoval rozumný důvod, aby JUDr. Martin Kopa, Ph.D., nebyl členem senátu, který napadené rozhodnutí projednával. V opačném případě měl jeho místo v senátu obsadit jeden ze soudců a soudkyň uvedených v poučení ze dne 16. 1. 2024 (takový postup by byl v souladu s rozvrhem práce pro rok 2024). Nebylo-li tomu tak, pak byl soudní senát v rozhodné době nesprávně obsazen.

[11] Stěžovatelé tak uzavřeli, že zařazení Mgr. et Mgr. Ľubomíra Majerčíka, LL.M., do soudního oddělení „29 A“ od 1. 3. 2024 tedy nemohlo mít zcela automaticky ten přímý

důsledek, že „předběhl“ již určené „náhradníky“ a napřímo jako člen senátu ve věci vedené pod sp. zn. 29 A 91/2022 nahradil JUDr. Martina Kopu, Ph.D.

[12] V další části kasační stížnosti uvedli, že postup správního orgánu považují za neodůvodněný, nepřezkoumatelný, došlo ke zneužití správního uvážení a nepřiměřenému zásahu do soukromého a rodinného života stěžovatelů. Krajský soud neposkytl ochranu právům stěžovatelů a vystačil si s tvrzením správního orgánu, že provedl správní uvážení, aniž by soud zhodnotil, zda tento postup byl odůvodněný, přezkoumatelný, přiměřený, zda nedošlo ke zneužití správního uvážení. Stěžovatelé jsou nadto přesvědčeni, že v tomto případě navíc právní úprava nedává prostor pro správní uvážení, ale naopak pracuje s neurčitými pojmy, čímž se však soud nezabýval. V případě § 6 a návazně § 54 a 55 zákona o sociálně-právní ochraně dětí jsou stěžovatelé toho názoru, že ohrožení dítěte a povinnost vést ho v evidenci ochrany mládeže buď je, nebo není dána (v závislosti na případném naplnění neurčitého právního pojmu). Buď je danými skutečnostmi dispozice a hypotéza právní normy naplněna (a pak se uplatní opatření a sankce – zařazení do evidence), nebo není. Stěžovatelé jsou přesvědčeni, že v jejich případě zákonné podmínky naplněny nebyly, stejně tak nebyly dostatečně odůvodněny. Pokud správní uvážení mohlo být v tomto případě užito, pak došlo k jeho zneužití, neboť zásah správního orgánu byl svévolný a bez přesvědčivého odůvodnění. Správní orgán při zařazení nezletilých stěžovatelů do evidence sociálně-právní ochrany dětí dle stěžovatelů nevymezil skutkovou podstatu ze které při svém postupu vycházel, což způsobuje nepřezkoumatelnost postupu správního orgánu pro jeho nesrozumitelnost.

[13] V další části kasační stížnosti stěžovatelé uvedli, že krajský soud pouze obecně shrnul právní předpisy a vyjádření správního orgánu, aniž by věcně zdůvodnil, jakým způsobem správní orgán údajně dospěl k závěru o ohrožení nezletilých podle § 6 zákona o sociálně-právní ochraně dětí a proč byly limity správního uvážení v tomto případě dodrženy. Soud se nijak nevypořádal s konkrétními námitkami stěžovatelů, ani neuvedl, které důkazy byly shromážděny nebo proč nebyly provedeny další navržené důkazy. Odůvodnění rozhodnutí postrádá odpovědi na námitky stěžovatelů, přičemž část odůvodnění je neúplná a nesrozumitelná. Z těchto důvodů považují stěžovatelé rozhodnutí za nepřezkoumatelné.

[14] Žalovaný ve vyjádření ke kasační stížnosti setrval na správnosti a zákonnosti svého postupu, čemuž ostatně přitakal i krajský soud v napadeném rozsudku; navrhl proto zamítnutí podané kasační stížnosti.

III. Posouzení kasační stížnosti stěžovatelů c), d) a e) Nejvyšším správním soudem

[15] Nejvyšší správní soud obdržel dne 22. 7. 2024 kasační stížnost žalobců (stěžovatelů) proti v záhlaví uvedenému rozsudku krajského soudu, aniž by však uhradili soudní poplatek ve výši 5 000 Kč za každého žalobce podle položky č. 19 sazebníku poplatků, který tvoří přílohu zákona č. 549/1991 Sb., o soudních poplatcích, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o soudních poplatcích“). Podle § 2 odst. 2 písm. b) zákona o soudních poplatcích je ve věcech správního soudnictví poplatníkem poplatku za řízení ten, kdo podal kasační stížnost. U poplatku za řízení vzniká poplatková povinnost podáním kasační stížnosti

pokračování

a tímto okamžikem je též poplatek splatný [§ 4 odst. 1 písm. d) a § 7 odst. 1 zákona o soudních poplatcích].

[16] Podle § 9 odst. 1 zákona o soudních poplatcích nebyl-li poplatek za řízení splatný podáním kasační stížnosti zaplacen, soud vyzve poplatníka k jeho zaplacení ve lhůtě, kterou mu určí v délce alespoň 15 dnů; výjimečně může soud určit lhůtu kratší. Po marném uplynutí této lhůty soud řízení zastaví. K zaplacení poplatku po marném uplynutí lhůty se nepřihlíží. Podle § 9 odst. 3 zákona o soudních poplatcích soud poplatníka ve výzvě poučí o tom, že řízení zastaví, jestliže poplatek ve stanovené lhůtě nezaplatí.

[17] Nejvyšší správní soud usnesením ze dne 25. 7. 2024, č. j. 1 As 161/2024 - 11, doručeným dne 12. 8. 2024 vyzval stěžovatele, aby ve lhůtě 15 dnů ode dne doručení daného usnesení zaplatili soudní poplatek za kasační stížnost ve výši 5 000 Kč za každého žalobce. Zároveň je poučil, že nebude-li soudní poplatek ve stanovené lhůtě zaplacen, soud řízení zastaví.

[18] Dne 23. 8. 2024 stěžovatelé a) a b) uhradili soudní poplatek. Dne 26. 8. 2024 byly soudu doručeny žádosti nezletilých stěžovatelů c), d) a e) o osvobození od soudních poplatků, včetně prohlášení o jejich osobních, majetkových a výdělkových poměrech. Usnesením ze dne 17. 10. 2024, č. j. 1 Ads 161/2024 - 53, soud tuto žádost stěžovatelů c), d) a e) zamítl (neboť ve stanovené lhůtě nedodali požadované prohlášení a osobních, majetkových a výdělkových poměrů rodičů) a vyzval je, aby ve lhůtě 15 dnů ode dne doručení tohoto usnesení zaplatili soudní poplatek za kasační stížnost ve výši 5 000 Kč za každého žalobce.

[19] Uvedené usnesení bylo právní zástupkyni stěžovatelů doručeno do datové schránky dne 18. 10. 2024. Stanovená patnáctidenní lhůta pro zaplacení soudního poplatku tedy uplynula v pondělí dne 4. 11. 2024. Stěžovatelé c), d) a e) však v této lhůtě na výzvu žádným způsobem nereagovali a soudní poplatek nezaplatili. Nejvyšší správní soud proto dle § 9 odst. 1 zákona o soudních poplatcích ve spojení s § 47 písm. c) zákona č. 150/2002 Sb., soudního řádu správního, ve znění pozdějších předpisů (dále též „s. ř. s.“), řízení o kasační stížnosti stěžovatelů c), d) a e) zastavil (výrok I. tohoto rozsudku)

IV. Posouzení kasační stížnosti stěžovatelů a) a b) Nejvyšším správním soudem

[20] Nejvyšší správní soud při posuzování kasační stížnosti hodnotil, zda jsou splněny podmínky řízení. Zjistil, že kasační stížnost má požadované náležitosti a je projednatelná.

[21] Kasační stížnost je důvodná, avšak z jiných než namítaných důvodů.

[22] Nejvyšší správní soud nejprve posoudil námitku porušení práva na zákonného soudce (resp. zmatečnosti) v důsledku změny rozvrhu práce krajského soudu. Shledal-li by totiž, že rozhodující senát byl nesprávně obsazen, pozbylo by smyslu zabývat se dalšími kasačními námitkami a rozsudek krajského soudu by musel být zrušen pro naplnění kasačního důvodu podle § 103 odst. 1 písm. c) s. ř. s.

[23] Řízení před soudem je zmatečné též tehdy, byl-li *soud nesprávně obsazen* [§ 103 odst. 1 písm. c) s. ř. s.]. Soud je nesprávně obsazen „*nejen tehdy, jestliže místo senátu rozhodoval ve věci samosoudce [...], ale i v případě, že rozhodnutí vydal jiný samosoudce nebo senát, než který k tomu byl povolán platným rozvrhem práce soudu*“ (viz rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 15. 10. 2003, č. j. 3 Azs 5/2003-32).

[24] Porušení práva na zákonného soudce Ústavní soud konstatoval především v situaci, ve které se složení rozhodujícího senátu změnilo bez změny rozvrhu práce a zároveň zásadním způsobem (viz náleze ze dne 15. 6. 2016, sp. zn. I. ÚS 2769/15).

[25] Žaloba žalobců napadla do senátu „29 A“, který dle poučení ze dne 16. 1. 2024, č. j. 29 A 91/2022 - 119, byl obsazen ve složení předsedkyně senátu JUDr. Zuzany Bystřické a soudců JUDr. Mariana Kokeše, Ph.D., a JUDr. Martina Kopy, Ph.D.

[26] Napadený rozsudek však nakonec v roce 2024 projednal a rozhodl o ní senát ve složení předsedkyně senátu JUDr. Zuzana Bystřická a soudci JUDr. Marian Kokeš, Ph.D., a Mgr. et Mgr. Ľubomír Majerčík, LL.M.

[27] Stěžovatelé přitom sami uvádějí, že dle rozvrhu práce Krajského soudu v Brně pro rok 2024 a jeho jednotlivých změn plyne, že Mgr. et Mgr. Ľubomír Majerčík, LL.M. se stal členem soudního oddělení „29 A“ od 1. 3. 2024 (jako člen senátu) a současně JUDr. Martin Kopa, Ph.D., se stal členem soudního oddělení „41 A“ (jako samosoudce) a „66 A“ (jako člen senátu), přičemž z rozvrhu práce výslovně vyplývá, že je členem soudního oddělení „29 A“ pouze do 29. 2. 2024.

[28] Složení senátu v posuzované věci tedy nebylo nahodilé, nýbrž odpovídalo pravidlům stanoveným rozvrhem práce pro rok 2024. Změna složení senátu provedená formou změny rozvrhu práce je přitom obecně přípustná a nejedná se o projev manipulace či porušení zásady zákonného soudce. Možnost změny rozvrhu práce výslovně stanovuje zákon (§ 41 odst. 2 zákona o soudech a soudcích).

[29] Pokud stěžovatelé namítají, že nebyli o změně senátu informováni před vydáním napadeného rozsudku, Nejvyšší správní soud dospěl již v rozsudku ze dne 1. 6. 2016, č. j. 3 As 216/2015 - 16, k závěru, že jmenovité uvedení soudců, kteří budou ve věci rozhodovat, není nutnou náležitostí poučení účastníka; ten může aktuální složení senátu zjistit z rozvrhu práce. Jestliže stěžovatelé hodlali v kterémkoliv okamžiku řízení znát konkrétní složení senátu, který měl ve věci rozhodovat, nic jim nebránilo nahlédnout do rozvrhu práce krajského soudu, který byl a je dostupný nejen na webových stránkách tohoto soudu, ale bylo možno do něj nahlédnout i přímo u tohoto soudu. Platí, že rozvrh práce včetně jeho změn je veřejně přístupný (§ 41 odst. 6 zákona o soudech a soudcích). Stěžovatelé přitom netvrdí, že jim bylo znemožněno seznámit se s aktuálním zněním rozvrhu práce. Stejně tak nelze souhlasit se stěžovateli, že namísto JUDr. Kopy měl ve věci rozhodovat některý z náhradníků uvedených v původním poučení; k tomu zde nebyl důvod, neboť soudní oddělení „29 A“ bylo v rozhodné době způsobilé o věci rozhodnout a bylo řádně obsazené.

pokračování

[30] Nejvyšší správní soud konečně zdůrazňuje, že stěžovatelé v kasační stížnosti neuvádí žádné konkrétní námitky svědčící o cílené manipulaci se složením senátu, který v souzené věci rozhodoval, ani námitky podjatosti, které by se týkaly konkrétních osob rozhodujících v jejich věci. Soud uvedenou námitku proto neshledal důvodnou (k tomu obdobně viz již odkazovaný rozsudek ze dne 30. 8. 2024, č. j. 3 Afs 11/2023 - 107). Nepříléhavý je v této souvislosti i odkaz stěžovatelů na nález Ústavního soudu ze dne 15. 6. 2016, sp. zn. I. ÚS 2769/15. Ten popisoval skutkově zcela odlišnou situaci, ve které součástí soudního oddělení bylo celkem 7 soudců, nastolenou situaci shledal Ústavní soud problematickou; o takovou situaci se však nyní nejedná.

[31] S ohledem na výše uvedené tedy Nejvyšší správní soud uzavírá, že rozhodoval-li ve věci Mgr. et Mgr. Lubomír Majerčík, LL.M, nedošlo tím k porušení práv stěžovatelů na zákonného soudce; námitka je proto nedůvodná.

[32] Napadený rozsudek v části týkající se stěžovatelů a) a b) vadou zmatečnosti přesto trpí. Ohledně výroku I napadeného rozsudku, kterým soud zamítl žalobu, dospěl NSS k závěru, že je třeba ho v části týkající se žalobců a) a b) zrušit a žalobu odmítnout, neboť už v řízení před krajským soudem byly přitom dány důvody pro odmítnutí žaloby v této části.

[33] Nejvyšší správní soud považuje předně za nutné zdůraznit, že rozhodnutí krajského soudu obecně přezkoumává v rozsahu kasačních námitek (§ 109 odst. 3 s. ř. s.) a z důvodů uvedených v kasační stížnosti (§ 109 odst. 4, věta před středníkem s. ř. s.). Takto zákonem definovaná dispoziční zásada nicméně neplatí bez výjimek; povinností kasačního soudu mimo jiné je ex officio zohlednit i existenci případné zmatečnosti řízení před krajským soudem (§ 109 odst. 4, věta za středníkem s. ř. s.). Zmatečnost řízení před soudem pak spočívá též v situaci, ve které chybí podmínky řízení – těmi jsou mimo jiné přesné vymezení, v čem nezákonný zásah spočíval a s tím související posouzení aktivní žalobní legitimace žalobce. Kasační soud přitom dospěl k závěru, že krajský soud pochybil jak ve vztahu k vymezení předmětu řízení (tj. jak nezákonný zásah vymezil žalobce), tak i následně v nepromítnutí svých závěrů o aktivní žalobní legitimaci některých žalobců do výroku napadeného rozsudku – zde konkrétně ve vztahu k žalobcům a) a b).

[34] Kasační soud k tomu připomíná, že ve svém prvním zrušujícím rozsudku (č. j. 1 Ads 161/2023 - 64) zavázal krajský soud, aby své úvahy zaměřil na to „zda byli posuzovaným zásahem na veřejných subjektivních právech přímo dotčeni (a tím aktivně žalobně legitimováni) také žalobci a) a b) jakožto rodiče žalobců c) až e); je nutno vzít v potaz skutečnost, že sami žalobci a) a b) do evidence podle § 54 a § 55 citovaného zákona zařazení nebyli (s ohledem na závěry vyslovené kasačním soudem v rozsudku ze dne 26. 5. 2023, č. j. 3 As 325/2022 - 75 a ze dne 1. 11. 2023, č. j. 6 As 277/2022 - 97)“.

[35] Odpovědí na tuto otázku se krajský soud proto zabýval v bodě 12 napadeného rozsudku, kde zaprvé uzavřel, že samotné zařazení nezletilého dítěte do příslušné evidence a jeho vedení v něm nezakládá přímou dotčenost rodiče na jeho subjektivních veřejných právech. Zadruhé však dospěl k závěru, že žaloba žalobců a) i b) nicméně směřuje i vůči širšímu okruhu zásahů (kupříkladu proti výkonu neohlášeného sociálního šetření v domácnosti). Jejich žaloba proto směřovala dle soudu i proti navazujícím zásahům, jako je právě sociální šetření v domácnosti, vyžadování povinnosti spolupracovat s orgány

sociálně-právní ochrany, povinnost dostavovat se k osobnímu jednání podle § 53 odst. 2 zákona o sociálně-právní ochraně dětí. Za dané situace tak bylo dle krajského soudu možné dovodit existenci navazujících (odvozených) úkonů, jako zásahů i do práv rodičů na péči o dítě a jeho výchovu. S druhým uvedeným závěrem se však kasační soud neztotožňuje.

[36] Nejvyšší správní soud předně upozorňuje, že v rozsudku ze dne 26. 5. 2023, č. j. 5 As 338/2022 - 60 zdůraznil, že „jednoznačné a konkrétní vymezení jednání, které stěžovatel za nezákonný zásah považuje, je tak nezbytné v první řadě pro posouzení včasnosti, přípustnosti a ostatních podmínek projednatelnosti žaloby“.

[37] Toto jednoznačné a konkrétní vymezení nezákonného zásahu přitom žaloba obsahuje; v bodě 37 kapitoly výslovně se věnující vymezení nezákonného zásahu žalobci uvedli, že „nezákonným zásahem je v případě tohoto návrhu žaloby zařazení nezl. Žalobců 3-5 ve smyslu § 6 ve spojení s ust. § 54 odst. 1 ZOSPOD dne 24. 9. 2021 do evidence orgánu sociálně právní ochrany dětí (úsek Odboru sociálních věcí Městského úřadu Boskovice – žalovaného) jako „dětí obrožených“ a jejich následné udržování v této evidenci až k dnešnímu dni“. Ostatně tomu plně koresponduje též návrh výroku – petitu (jasně vyjádřený v žalobě - viz strana 20 žaloby), který rovněž převzal krajský soud do výroku obou svých rozsudků (tj. jak zrušeného rozsudku ze dne 21. 4. 2023, č. j. 29 A 91/2022 - 87, tak i nyní napadeného rozsudku). I z nich vyplývá, že soud rozhodoval o „žalobě na ochranu před nezákonným zásahem spočívajícím ve vedení nezl. L. B., nezl. P. B. a nezl. A. B., v evidenci Odboru sociálních věcí na úseku sociálně-právní ochrany dětí ve smyslu § 6 ve spojení s § 54 a § 55 zákona č. 359/1999 Sb., zákon o sociálně-právní ochraně dětí“.

[38] Je sice pravdou, že v žalobě žalobci a) a b) nesouhlasí též s „navazujícími úkony“, které musely strpět v souvislosti se zařazením dětí do evidence, nebo se jich aktivně účastnit. To však lze ve vztahu ke komplexnímu a obšírnému pojetí žaloby považovat toliko za obecný nesouhlas a popis souvisejícího „příkoří“; nelze však z žaloby dovodit, že by i tyto skutečnosti žalobci považovali za samostatné nezákonné zásahy, které by soud musel samostatně posuzovat – ostatně tak soud ani neučinil. Tento dílčí nesprávný závěr krajského soudu následně ani nenachází odraz v samotném rozsudku krajského soudu - ani jeho výroku, *de facto* ani v odůvodnění (mimo neurčité zmínky v bodě 38 rozsudku), ani v jeho závěru (viz bod 39 rozsudku). Kasační soud připomíná, že krajský, ale ani Nejvyšší správní soud, není oprávněn domýšlet za žalobce, v čem konkrétně spatřují nezákonný zásah. Naopak jednoznačné vymezení nezákonného zásahu je plnou odpovědností žalobců (a základní podmínkou projednatelné žaloby), jak soud zdůraznil již výše. V opačném případě by soud přestal být nestranným rozhodčím sporu, ale přebíral by funkci žalobcova advokáta.

[39] Kasační soud proto uzavírá, že žalobci za nezákonný zásah v žalobě označili pouze „vedení nezl. L. B., nezl. P. B. a nezl. A. B., v evidenci Odboru sociálních věcí na úseku sociálně-právní ochrany dětí ve smyslu § 6 ve spojení s § 54 a § 55 zákona č. 359/1999 Sb., zákon o sociálně-právní ochraně dětí“, nikoliv další související jednání a úkony správních orgánů. Krajský soud proto pochybil (vybočil z mezí žalobních tvrzení), pokud v bodě 12 napadeného rozsudku nesprávně vymezil, v čem spočíval nezákonný zásah, proti kterému se žalobci bránili. Již tato skutečnost by vedla ke zrušení rozsudku krajského soudu.

pokračování

[40] Dále se však kasační soud zabýval otázkou aktivní legitimace stěžovatelů a) a b) k podání žaloby. Přestože stěžovatelé tuto otázku sami v kasační stížnosti (logicky) nenamítli, chybějící aktivní legitimace je vadou řízení před krajským soudem, k níž Nejvyšší správní soud přihlíží z úřední povinnosti [§ 103 odst. 1 písm. c) s. ř. s. ve spojení s § 109 odst. 4 s. ř. s.).

[41] Podle § 82 s. ř. s. platí, že „každý, kdo tvrdí, že byl přímo zkrácen na svých právech nezákonným zásahem, pokynem nebo donucením (dále jen „zásah“) správního orgánu, který není rozhodnutím, a byl zaměřen přímo proti němu nebo v jeho důsledku bylo proti němu přímo zasaženo, může se žalobou u soudu domáhat ochrany proti němu nebo určení toho, že zásah byl nezákonný“.

[42] Pro poskytnutí ochrany prostřednictvím žaloby na ochranu před nezákonným zásahem správního orgánu je tedy nutné naplnění pěti kumulativních podmínek: žalobce musí být přímo (1. podmínka) zkrácen na svých právech (2. podmínka) nezákonným (3. podmínka) zásahem správního orgánu v širším smyslu, který není rozhodnutím (4. podmínka), a byl zaměřen přímo proti němu, nebo v jeho důsledku bylo proti němu přímo zasaženo (5. podmínka). Není-li byť jen jediná z uvedených podmínek splněna, nelze ochranu podle § 82 a násl. s. ř. s. poskytnout (srov. rozsudek NSS ze dne 17. 3. 2005, č. j. 2 Aps 1/2005 - 65, č. 603/2005 Sb. NSS)

[43] Nejvyšší správní soud již v minulosti dovodil, že aktivně legitimována k podání žaloby na ochranu proti nezákonnému zásahu, pokynu nebo donucení správního orgánu je dle § 82 s. ř. s. každá osoba, která tvrdí, že byla tímto zásahem, pokynem či donucením přímo zkrácena na svých právech. Soud proto v rámci úvahy o splnění podmínek řízení zkoumá pouze toto tvrzení, nikoliv již jeho důvodnost. Důvodnost tvrzení žalobce, tj. otázka naplnění pětice kumulativních podmínek podle § 82 s. ř. s., je totiž předmětem až meritorního posouzení věci (rozsudky NSS ze dne 20. 9. 2006, čj. 3 Aps 3/2005 - 139, č. 1010/2007 Sb. NSS, ze dne 19. 9. 2007, čj. 9 Aps 1/2007 - 68, č. 1382/2007, usnesení rozšířeného senátu ze dne 16. 12. 2008, čj. 8 Aps 6/2007 - 247, č. 1773/2009 Sb. NSS). Výklad ustanovení § 82 s. ř. s. lze shrnout tak, že aktivní procesní legitimaci má žalobce tehdy, jestliže tvrdí zásah do svých veřejných subjektivních práv.

[44] Jak již kasační soud uvedl výše, této otázce se krajský soud věnoval v bodě 12 napadeného rozsudku, kde uzavřel, že samotné zařazení nezletilého dítěte do příslušné evidence a jeho vedení v něm nezakládá přímou dotčenost rodiče na jeho subjektivních veřejných právech. V souladu s tímto právním závěrem bylo povinností krajského soudu žalobu v části týkající se žalobců/stěžovatelů a) a b) odmítnout. Krajský soud tak však neučinil; zatížil proto řízení před krajským soudem vadou, spočívající ve zmatečnosti [§ 103 odst. 1 písm. c) s. ř. s.], neboť projednal žalobu v části týkající se stěžovatelů a) a b) meritorně, ačkoli k tomu chyběly podmínky řízení – aktivní žalobní legitimace žalobců a) a b). Ta je přitom jednou z podmínek řízení, jejíž splnění musí krajský soud ověřit před tím, než přikročí k meritornímu posouzení.

[45] Kasační soud dle § 110 odst. 1 s. ř. s. ve spojení s § 103 odst. 1 písm. c) s. ř. s. z tohoto důvodu rozsudek krajského soudu zrušil; a jelikož k tomu byly dány důvody již v řízení před krajským soudem, žalobu v části týkající se žalobců a) a b) odmítl.

[46] S ohledem na tento závěr se kasační soud nezabýval (ani nemohl) důvodností v kasační stížnosti uplatněných námitek, které by směřovaly k věcnému přezkumu napadeného rozsudku.

[47] Pro úplnost kasační soud závěrem uvádí, že si je plně vědom důsledků, které tento rozsudek pro stěžovatele a) a b) znamená. Zabýval se proto též otázkou, zda jej nelze označit za „překvapivý“. Za „překvapivá rozhodnutí“ lze považovat taková rozhodnutí, ve kterých nebylo možno na základě zjištěného skutkového stavu předvídat rozhodnutí soudu (viz kupříkladu rozsudek ze dne 29. 8. 2018, č. j. 1 Azs 176/2018 - 54). Rozhodnutím za těchto okolností dochází k odepření možnosti právně a skutkově argumentovat ve vztahu k otázce, která se jeví jako významná pro rozhodnutí soudu. Stěžovateli by v takovém případě bylo znemožněno reálně a efektivně hájit před soudem svá práva (srov. nález Ústavního soudu ze dne 21. 1. 2003, sp. zn. II. ÚS 523/02, 12/2003 Sb. ÚS, ze dne 15. 9. 2004, sp. zn. I. ÚS 220/04, 129/2004 Sb. ÚS, ze dne 12. 10. 2005, sp. zn. II. ÚS 322/03, 198/2005 Sb. ÚS a ze dne 28. 3. 2006, sp. zn. II. ÚS 503/05, 76/2006 Sb. ÚS). O takovou situaci se však v nyní souzené věci nejedná. Kasační soud zde znovu zdůrazňuje, že otázkou aktivní žalobní legitimace žalobců a) a b) - nyní stěžovatelů a) a b) - se krajský soud zabýval s ohledem na závazný právní názor kasačního soudu uvedený v dřívějším zrušujícím rozsudku v této věci. Krajský soud se jí proto zcela legitimně a předvídatelně v bodě 12 svého rozsudku zabýval, byť následně tyto své závěry nepromítl do výroku nyní napadeného rozsudku (resp. zde dílčím způsobem pochybil). Za této situace je proto postup podle § 110 odst. 1 s. ř. s. ve spojení s § 103 odst. 1 písm. c) s. ř. s. zcela namístě, ostatně opačný závěr by vedl k podstatnému vyprázdnění uvedených ustanovení a zákonem předvídané možnosti při zrušení rozsudku krajského soudu odmítnout též žalobu, pokud k tomu byly důvody již v řízení před krajským soudem.

V. Závěr a náklady řízení

[48] Ve vztahu ke stěžovatelům c), d) a e) kasační soud s ohledem na uplynutí stanovené lhůty pro zaplacení soudního poplatku dle § 9 odst. 1 zákona o soudních poplatcích ve spojení s § 47 s. ř. s., řízení o jejich kasačních stížnostech zastavil (výrok I. tohoto rozsudku).

[49] Nejvyšší správní soud dále shledal kasační stížnost stěžovatelů a) a b) důvodnou a napadený rozsudek vůči nim – tedy v části týkající se žalobců a) a b) - podle § 110 odst. 1 věty první s. ř. s. zrušil. Protože již v řízení před krajským soudem byly důvody pro odmítnutí žaloby, kasační soud současně rozhodl podle stejného ustanovení o odmítnutí žaloby žalobců a) a b).

[50] O náhradě nákladů řízení o žalobě a o kasační stížnosti rozhodl Nejvyšší správní soud podle § 60 odst. 3 s. ř. s. tak, že s ohledem na odmítnutí žaloby na ni nemá nárok žádný z účastníků řízení o kasační stížnosti; žádný z účastníků nemá právo na náhradu nákladů řízení ani v případě, bylo-li řízení zastaveno (shodně viz § 60 odst. 3 s. ř. s.). Zároveň nebyly

pokračování

splněny ani podmínky podle § 10 odst. 3 a 5 zákona č. 549/1991 Sb., o soudních poplatcích, ve znění pozdějších předpisů, pro vrácení zaplacených soudních poplatků. Zruší-li totiž kasační soud rozhodnutí krajského soudu a současně odmítne žalobu, zaplacený soudní poplatek za žalobu ani za kasační stížnost se nevrací (usnesení rozšířeného senátu ze dne 30. 9. 2021, č. j. 4 Azs 187/2020 - 49, č. 4263/2021 Sb. NSS).

P o u č e n í: Proti tomuto rozsudku **n e j s o u** opravné prostředky přípustné.

V Brně dne 10. prosince 2024

Lenka Kaniová
předsedkyně senátu